

ZAKLJUČCI RADIONICE „SPORTSKO-REKREATIVNE AKTIVNOSTI ZA DJECU S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU U ZAGREBU“

Dana 15. prosinca 2014. godine u 14:30 sati u prostorijama Mjesne samouprave Knežija, Albaharijeva 2, održana je radionica na temu: „**Sportsko-rekreativne aktivnosti za djecu s teškoćama u razvoju u Zagrebu**“ u sklopu projekta „**Moje pravo na igru i sport**“ koji je financirao **Grad Zagreb, Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom**. Organizator okruglog stola je Centar za edukaciju i savjetovanje „Sunce“.

Na radionici je sudjelovalo ukupno 5 gostiju predavača iz različitih područja, kao i ostali sudionici iz različitih udruga, sportskih klubova i institucija, njih ukupno sedamnaest od kojih:

- I. Mato Dragičević, viši trener odbojke, trener u Zagrebačkom športskom savezu osoba s invaliditetom
- II. Ana Sršen, paraolimpijka i predsjednica Plivačkog kluba Natator
- III. Stjepan Crnokić, prof. kineziologije - stručni suradnik u Hrvatskom školskom športskom savezu
- IV. Izv.prof.dr.sc. Zrinjka Stančić, Odsjek za inkluzivnu edukaciju i rehabilitaciju, Edukacijsko rehabilitacijski fakultet u Zagrebu
- V. Dr. sc. Joško Sindik, znanstveni suradnik na Institutu za antropologiju
- VI. Jasna Tucak, Koordinatorica projekta Zagreb zdravi Grad, Grad Zagreb, Gradski ured za zdravstvo
- VII. Kristijan Subić, Centar za promicanje inkluzije
- VIII. Ivica Iveković, Udruga Veseli pokreti, Virovitica
- IX. Branko Omazić, „AGRAM“ Atletski klub za osobe s invaliditetom
- X. Darko Gešpauer, Streličarski klub Sesvete
- XI. Matea Petrović, Caritas Dječji dom Brezovica, dom za tjelesna i mentalna oštećenja
- XII. Predstavnici Centra za edukaciju i savjetovanje „Sunce“:
  - predsjednica Upravnog odbora i prof. psihologije Tanja Prekodravac,
  - dipl. soc. pedagog Željka Gomuzak Anić,
  - mag. psihologije Mia Rukavina,
  - prof. kineziologije i kondicijski trener Božica Križanić,
  - Ivo Ančić, bacc. kineziologije i apsolvant kineziologije, smjer kineziterapija
  - Ivan Pavlović, prof. sociologije i hrvatskog jezika

Ciljevi radionice su bili:

- dobiti uvid u organiziranost provođenja vrhunskog sporta (paraolimpijska i specijalna olimpijada), rekreativnog i školskog sporta za djecu s teškoćama u razvoju na razini grada Zagreba
- prikupiti prijedloge i ideje relevantnih stručnjaka u području vrhunskog sporta i rekreacije za poboljšanje sustava sporta za djecu s teškoćama u razvoju na razini grada Zagreba i šire
- prikupiti popis svih sportskih i rekreativnih aktivnosti koje se nude u Gradu Zagrebu za djecu s teškoćama u razvoju od njihove najranije dobi do 20 godina

Zaključci radnih skupina s radionice su:

- I. Prednosti, važnost i dobiti od inkluzije djece s teškoćama u razvoju u vrtiće, škole, fakultete, sportske klubove, udruge i u sve ostale institucije jesu dvojake:
  - djeca s teškoćama u razvoju imaju jednake potrebe kao i svako drugo dijete (potrebu za ljubavlju, druženjem, kretanjem, sportom, zabavom, dokazivanjem, pohvalom, natjecanjem, uspjehom i dr.) i svako uskraćivanje mogućnosti i segregacija djece velika su nepravda i kršenje dječjih prava; mogućnost učenja socijalizacije djece s TUR-om (teškoćama u razvoju) jedino je moguće ako ih tome izlažemo u prirodnim sredinama (vrtićima, školama, klubovima i dr.), a ne u zatvorenim institucijama u kojima ne dolaze u kontakt s djecom bez poteškoća (nerealno je očekivati da se netko uklopi u društvo nakon što je od rođenja do npr. 15-te godine bio zatvoren u specijalnoj instituciji „pod zvonom“ i u „neprirodnim“ tj. nereprezentativnim uvjetima života)
  - prednosti i dobiti za djecu bez teškoća u razvoju su neprocijenjive: učenje prihvaćanja različitosti i učenje kako različitosti mogu biti prednost u grupi, učenje tolerancije, sklapanje velikih prijateljstava s „malo drugačijim prijateljem“, pomaganje potrebitima, nadahnuće i povećanje motivacije u sportu ili u školi kada dijete vidi trud, optimizam i volju za uspjehom i životom drugog djeteta koje ima poteškoće u kretanju ili neke druge teškoće u razvoju, a ne odustaje i bori se svim snagama
- II. Vraćanje na ponovno uključivanje djece s teškoćama u razvoju u institucije zbog novčanih izdataka (kao što je danas vidljiv primjer u Njemačkoj i Nizozemskoj) veliki su korak natrag u demokratskim društvima i očigledno kršenje ljudskih prava i dječjih prava kao i prava osoba s invaliditetom.
- III. Važnost uključivanja djece s teškoćama u razvoju da iskušaju bazične sportove – plivanje, atletiku i gimnastiku, kao i uključivanje u prilagođene sportske škole (univerzalnu i specijaliziranu) uz asistente/volontere, ali i djecu koja nemaju teškoća u kretanju, koje bi bile priprema za ulazak u sportske klubove.
- IV. Važnost sporta i rekreacije u inkluziji djece s teškoćama u razvoju je značajna jer se može provoditi u svim institucijama u kojima djeca borave: u vrtiću, školi, sportskim klubovima, udrugama i drugim institucijama.
- V. Nedostatak registra broja djece s teškoćama u razvoju (TUR) za pojedinu dob (predškolska, osnovnoškolska, srednjoškolska i mladi) te poteškoće dopiranja do istih od strane sportskih klubova, udruga i drugih institucija kako bi im ponudili i uključili ih u kvalitetne sportsko-rekreativne aktivnosti, kako bi stvorili bazu rekreativaca, amatera i potencijalnih vrhunskih paraolimpijaca. Iz čega proizlaze teškoće klubova kod sastavljanja timova za grupna natjecanja i sportove (štafetno plivanje i trčanje, odbojka, rukomet, košarka i druge sportove) zbog premalene baze sportaša tj. djece s teškoćama u razvoju koja se bave sportom.
- VI. Sportaši s invaliditetom često su u nepovoljnijem položaju od sportaša bez invaliditeta jer im vrlo često nisu osigurani ni minimalni prostorni ni materijalni uvjeti potrebni za provođenje sportskih aktivnosti. Unatoč tome u Zagrebačkom športskom savezu osoba s invaliditetom ima više od 50 kategoriziranih sportaša od čega je 15 vrhunskih sportaša I. kategorije
- VII. Roditelji djece s teškoćama koji su ili nezainteresirani za uključivanjem djeteta s teškoćama u razvoju u neki sport/aktivnost ili nemaju vremena (uz sve rehabilitacijske i druge programe), nemaju vrlo često financija i/ili energije za dovođenjem djeteta u klub na treninge barem 2-5 puta tjedno. Cijene rekreativnih i sportskih treninga koje često premašuju mogućnosti obiteljskog budžeta.
- VIII. Nedostatak sportskih natjecanja i sportskih klubova koji bi pružili kvalitetan program za djecu s mentalnim teškoćama, kao i za pojedine teškoće tipa autizma, ADHD-a, cerebralne paralize, mentalne retardacije i dr.

- IX. Manjak kadrova odnosno stručnjaka kineziologa koji su zainteresirani za rad s djecom s teškoćama u razvoju, u skladu s time roditelji imaju i mnogo manji izbor za biranje sporta za svoje dijete. Motivacija stručnjaka za rad s djecom s teškoćama u razvoju je uglavnom niža jer je i vrhunske sportske rezultate puno teže postići s djetetom tj. sportašem koji je osoba s invaliditetom ili ima teškoća u razvoju. Popularnost paraolimpijskog sporta, kao i novac koji se „vrti“ oko paraolimpijskog sporta su znatno niži od olimpijade i natjecanja vrhunskih sportaša bez poteškoća i invaliditeta.
- X. U sklopu Hrvatskog školskog sportskog saveza postoji sportsko natjecanje na razini škola tj. Državno prvenstvo za djecu s teškoćama u razvoju koje je uspješno provedeno, no još uvijek nisu uključena sva djeca iz škola ili barem većina djece koja bi se mogla natjecati. Potrebna je veća popularizacija samog natjecanja i usmjeravnje djece od strane kineziologa koji rade u školama.
- XI. Manjak prostora – gradski prostor je teško dobiti, a privatne dvorane su vrlo često preskupe da bi se pokrili svi troškovi.
- XII. Nema institucionalne podrške za rekreaciju i sport za djecu s teškoćama u razvoju.
- XIII. Orijentacija sportskih klubova pretežno na natjecateljski sport iz razloga jer su financirani i dobivaju podršku grada i države uglavnom na temelju postignutih sportskih rezultata odnosno na temelju osvojenih medalja.
- XIV. Što sve treba znati roditelj i trener da bi se dijete uključilo u svijet sporta:
- Djetetove potrebe
  - Psihofizičke osobine djeteta u određenoj dobi (ograničenja kod razumijevanja, fiziološka, motorička i emocionalna zrelost)
  - Socijalna ograničenja – kritična razdoblja, individualne razlike među djecom
  - Zdravlje – kako bavljenje sportom djeluje na zdravlje djeteta – stimulativno, ali može biti i štetno, opasnosti...
  - Kada dijete aktivno upoznavati sa sportovima
  - Privlačnost određenog sporta
  - Kako odabrati pravi sport za dijete – procjena, samoprocjena djeteta, ulaganje napora djeteta
  - Opasnosti tijekom prvog susreta s trenerom i sportom
  - Kako spriječiti odustajanje
  - Motivacija i kontinuitet
  - Poznavanje djeteta s njegovim specifičnostima
  - Gdje se dijete može početi baviti određenim sportom
  - Kamo dalje – dijete odlučuje kako će se i kojim će se sportom nastaviti baviti
- XV. Preporuke Američke sportske akademije:
- Optimalno vrijeme za početak uključivanja u sport je u vrtićkoj dobi, bez rane specijalizacije u pojedinom sportu, osigurati sigurne i efikasne strategije treninga, uvažavnje jedinstvene potrebe i mogućnosti svakog djeteta...
  - Sport i djeca s posebnim potrebama – mjere opreza i sigurnost djece, okruženje, oprema i poznavanje pravila – praćenje
  - Korisnost bavljenja sportom – tjelesno, psihičko – samopouzdanje i samopoštovanje
  - Socijalizacija kroz sport djece bez i djece s teškoćama – nužnost cjeloživotnog učenja – motivacija i obogaćivanje – prilagodba
  - Što treba procijeniti kod uključivanja djeteta u sport?
    - samokontrolu djeteta
    - pratiti smjernice stručnjaka koji su radili procjenu stanja djeteta (neurolog, psiholog, pedijatar, fiziolog i dr.)
    - ustrajnost djeteta
    - sposobnost nošenja s frustracijama
    - pozitivan stav

Cilj rada u radnim skupinama je bio izgenerirati čim veći broj problema vezanih uz temu i njihovo dalje profiliranje po principu uzrok-posljedica te u konačnici ponuditi neka rješenja vezana uz pojedini uzrok. Radne skupine su oblikovane prema tri teme i činili su ih sudionici radionice koji su u skupine uključeni prema svojoj ekspertizi:

Prva radna skupina - tema: Paraolimpijski sport i Specijalna olimpijada

EVIDENTIRANI PROBLEMI	PREDLOŽENA RJEŠENJA
<p>Baza djece s teškoćama u razvoju koja se bave nekim sportom ili rekreacijom je premalena što dovodi do problema selekcije u vrhunski sport. Teškoće klubova kod sastavljanja timova za grupna natjecanja i sportove (štafetno plivanje i trčanje, odbojka, rukomet, košarka i drugi sportovi) zbog premalenog broja djece s teškoćama u razvoju koja se bave sportom.</p> <p>Postoje dvije vrste prioriteta uključivanja djece u sport:</p> <ul style="list-style-type: none"> – u individualni sport – u kojem su djeca s TUR-om uglavnom više i angažirana – u ekipni sport – gdje se javlja poteškoća trenera da sastavi ekipu za pojedini sport zbog premalog interesa djece s TUR-om, kod neke djece je mentalno zaostajanje uzrok zbog kojeg se ne mogu baviti tim sportom (prekompleksna pravila), potreba za stvaranjem jednostavnijih pravila u pojedinim sportovima i uvrštavanje istih u paraolimpijski sport i Specijalnu olimpijadu. Tako da je glavni problem premala baza korisnika - djece s teškoćama u razvoju za selekciju. 	<p>Kako bi sportski klubovi povećali tu bazu iz koje mogu selektirati djecu u vrhunski sport nužno je da uspostave suradnju s vrtićima, školama, udrugama i drugim institucijama čime bi se osigurao veći doseg do djece.</p> <p>Isto tako, trebali bi imati mogućnost pristupa registru tj. broja djece s teškoćama u razvoju za pojedine institucije, što bi im uvelike olakšalo posao.</p> <p>Stvaranje dobre piramide natjecanja za djecu s teškoćama u razvoju (TUR) kroz sve institucije koje se bave djecom s teškoćama u razvoju (vrtići, škole, sportski klubovi, udruge i dr.) krenuvši od školskih, klubskih, gradskih, županijskih pa do državnih i međunarodnih natjecanja na svim razinama.</p>
<p>Svoj djeci s teškoćama u razvoju bi trebali omogućiti da prođu bazične sportove (plivanje, atletiku i gimnastiku) i/ili prilagođenu sportsku školu.</p>	<p>Uključivanje djece s teškoćama u sportsko-rekreacijske programe u sklopu vrtića ili škola, kao i u sportske škole van obrazovnih institucija. Za to je potrebno angažirati i educirane asistente u nastavi, a ponekad asistenti mogu biti i vršnjaci iz razreda što bi doprinijelo još boljoj integraciji djece s teškoćama u razvoju u grupu vršnjaka.</p>
<p>Nedostatak kvalitetne stručne edukacije za trenere koji rade s djecom s invaliditetom i pojedinim teškoćama u razvoju. Premalo znanja za rad s djecom s TUR-om stečenih na fakultetu i nedostatak kvalitetnih edukacija i stručnjaka unutar granica Republike Hrvatske.</p>	<p>Povećati opseg edukacijskih programa/kolegija na Kineziološkom fakultetu za rad s djecom s pojedinim poteškoćama u razvoju uključiti barem kratku edukaciju o svakoj mogućoj teškoći u razvoju koja postoji i s kojom bi se jedan kineziolog/trener mogao susresti. Po potrebi dovesti vanjske edukatore i stručnjake od kojih bi učili ili ih zaposliti kao vanjske suradnike i profesore na fakultetu.</p>

	<p>Suradnja među fakultetima posebice s Edukacijsko rehabilitacijskim fakultetom.</p> <p>Potreba za kvalitetnim verificiranim edukacijama i sportsko-rekreativnim programima za rad s djecom s teškoćama u razvoju, u vrtićima, školama, udrugama i klubovima kao i u drugim institucijama.</p>
<p>Neinformiranost djece s TUR-om i njihovih roditelja o mogućnostima uključivanja u sport.</p>	<p>Edukacije, plakati i usmjeravanje različitih stručnjaka koji rade s djecom s TUR-om, kao i jedan priručnik koji bi sadržavao sve mogućnosti sportskih i rekreativnih aktivnosti za djecu s TUR-om unutar nekog grada, manjeg mjesta ili županije.</p>
<p>Financiranje paraolimpijskog sporta usmjereno samo na najbolje pojedince zbog čega je i baza rekreativaca i potencijalnih sportaša tako malobrojna. Orijentacija samo na sportove s dobrom infrastrukturom, čime se ne daje prilika drugim sportovima da se uopće razviju.</p>	<p>Jedno rješenje bi bilo financiranje talentirane djece tj. potencijalnih paraolimpijaca i dodjela stipendija, a ne da je to rezervirano samo za već formirane vrhunske sportaše.</p> <p>Poticati intrinzičnu motivaciju kod djece s TUR-om i kod njihovih roditelja.</p> <p>Država može usmjeriti više financijskih sredstava za natječaje koji unapređuju zdravlje djece s TUR i uključivanje djece u sport tj. objava većeg broja natječaja za sportske klubove, udruge i škole što će potaknuti sport i rekreaciju za djecu s teškoćama u razvoju kao i međusobnu suradnju ovih sektora.</p> <p>Školski sportski klub koji kreira besplatne programe u sklopu škola, prilagođene pojedinim teškoćama u razvoju kako bi uključio čim više djece s teškoćama u razvoju u školski sport.</p> <p>Prilagođeni satovi tjelesne i zdravstvene kulture za djecu s teškoćama u razvoju, kao i dodatno educiranje stručnjaka kineziologa za provedbu što kvalitetnijih programa i osiguravanje asistenata.</p>
<p>Slaba interdisciplinarnost i suradnja među strukama i fakultetima.</p>	<p>Formiranje stručnih skupova.</p> <p>Partnerski odnosi sportskih klubova i udruga s fakultetima i gospodarskim organizacijama.</p> <p>Bolja suradnja među samim fakultetima.</p>

Druga radna skupina - tema: Rekreativni sport djece s teškoćama u razvoju (TUR)

EVIDENTIRANI PROBLEMI	PREDLOŽENA RJEŠENJA
<p>Roditelji vrlo često nisu dovoljno informirani o mogućnostima bavljenja rekreacijom i sportom za djecu s TUR-om. Problem predstavlja ponekad pasivnost roditelja, preopterećenost roditelja</p>	<p>Potrebne edukacije roditelja djece s TUR-om, što se može ostvariti međusektorskom suradnjom rekreativnih klubova, udruga, škola i drugih institucija.</p>

<p>razvoženjem djeteta na niz terapija pa za sport ne ostaje dovoljno vremena. Poneki roditelji imaju razvijene predrasude prema vlastitoj djeci s TUR-om i smatraju kako se oni ne mogu baviti sportom, pretjerano zaštićivanje i sl. Visoke cijene rekreativnih aktivnosti za djecu s TUR-om što ponekad ne odgovara standardu kvalitete.</p>	<p>Postaviti više standarde za rekreativne programe za djecu s TUR-om čime ćemo pozitivno utjecati na motivaciju i djece i roditelja. Sportski i rekreacijski klubovi bi trebali poticati brojnost članova (omogućiti svima da se bave rekreacijom), a ne samo vrhunske rezultate.</p>
<p>Manjak kadrova tj. stručnjaka kineziologa koji žele raditi s djecom s TUR-om. Potrebno povećati motivaciju i zainteresirati stručnjake za ovo područje. Programi na studiju ne pružaju dovoljno znanja i pripreme za rad s djecom s teškoćama u razvoju.</p>	<p>Edukacijski programi u sklopu fakulteta koji dovoljno pripremaju stručnjake za rad s djecom s različitim teškoćama. Suradnja s drugim fakultetima. Jedno od rješenja je uključivati volontere/asistente djeci s TUR-om kako bi se djeca lakše adaptirala na zahtjeve rekreacije/sporta i da pomognu djeci da što samostalnije provode rekreaciju.</p>
<p>Prostorne (ne)mogućnosti za osiguravanje rekreativnog sporta za djecu s TUR (skup najam dvorana, teško je dobiti dvorane koje su dovoljno opremljene i adaptirane za rad s djecom s TUR i dr.). Nema institucionalne podrške i rejtinga u zajednici. Orijentacija klubova pretežno na vrhunski sport kako bi ostvarili rezultate na natjecanjima da bi dobili bodove za sufinanciranje kluba od grada i/ili lokalne zajednice.</p>	<p>Poticanje društveno odgovornog poslovanja. Pronači motivaciju dovoljno izazovnu da se uključe tvrtke kao sponzori i donatori rekreativnih programa. Integracija u postojeće rekreativne centre, međusobna suradnja klubova, udruga, škola, vrtića, lokalne zajednice i ostalog društva.</p>
<p>Video igrice koje simuliraju sportske igre, koje pariraju stvarnom sportu, jer je mnogo lakše postići neki uspjeh ili cilj na videoigrici te dobiti osjećaj kompetentnosti nego li u stvarnoj rekreaciji. Čarima ovakvih video igrica puno lakše podliježu djeca s TUR zbog zdravstvenih i fizičkih barijera s kojima se trebaju suočavati ponovno na svakom treningu.</p>	<p>Edukacija roditelja i djece i stvaranje prilagođenih programa za djecu s TUR koji trebaju biti maksimalno individualizirani kako bi dijete prvo steklo pozitivno iskustvo da se osjeća dovoljno kompetentnim i uspješnim u nečemu.</p>

Treća radna skupina - tema: Školski sport za djecu s teškoćama u razvoju (TUR)

EVIDENTIRANI PROBLEMI	PREDLOŽENA RJEŠENJA
Nedostatak informacije o tome koliko je stvarno djece s teškoćama uključeno u redovne škole i koje poteškoće djeca imaju.	Povezanost sportskih saveza i škola. E-matica sa sustavnim podacima o djeci s TUR u pojedinim školama i vrtićima: broj djece, koje poteškoće i koliko teške poteškoće imaju i sl.
Školsko sportsko društvo pruža mogućnost da se djeca s TUR uključe u program, no javljaju se problemi kod motivacije djece, kao i specifične poteškoće koje onemogućuju djecu da prate	Uključivanje volontera različitih humanističkih struka kao asistenata na program Školskog sportskog društva ili djece koje nemaju poteškoće da budu asistent i pomoć djetetu s

program za djecu koja nemaju nikakvih poteškoća.	TUR. Prilagodba sportskih programa za djecu s težim poteškoćama i osiguravanje barem minimuma aktivnosti koje to dijete može provesti ili razumjeti. „Ako nas dijete ne razumije kako ga poučavamo, tada mi trebamo naučiti na koji način to dijete uči!“ Motiviranje i podrška roditeljima i nastavnicima za uključivanje djece s TUR u sportske programe i natjecanja i rad s djecom.
Nepoznavanje sustava školskog sporta što je iznimno važno za roditelje, djecu i učitelje, a odražava se na njih.	Motiviranje i stručna podrška roditeljima i nastavnicima za uključivanje djece s TUR u sportske programe i natjecanja i rad s djecom. Educiranost kineziologa kao i svih ostalih stručnjaka koji rade s djecom s TUR. Kreirati programe dovoljno atraktivne i moderne za privlačenje roditelja i djece s TUR.

Zaključke pripremila i napisala:
Božica Križanić, prof. kineziologije i kondicijski trener
Voditeljica projekta i voditeljica ureda
info@ti-si-sunce.hr
092/1710-14

Centar za edukaciju i savjetovanje „Sunce“ je udruga osnovana kako bi se omogućilo provođenje nezavisnih obrazovnih, psihosocijalnih, zdravstvenih i humanitarnih programa za dobrobit i razvoj djece, mladih, obitelji i zajednica. Registrirana je 2004. godine od stručnjaka koji su do tada provodili psihosocijalne, edukativne i druge programe radom u više drugih udruga, međunarodnih organizacija i državnih ustanova. U proteklih 10 godina „Sunce“ je iniciralo i provelo velik broj projekata/programa za velik broj korisnika.